

Tendenser i dansk litteratur 2010-2020

En artikel af professor i nordisk litteratur ved Aalborg Universitet Peter Stein Larsen. Publiceret første gang på antologien.dk feb. 2021. © Forfatteren og Forlaget Dansksiden.dk.

Indholdsfortegnelse:

Fem tendenser.....	1
Økokritik	1
”Grimme følelser”	3
Fysisk sygdom	7
Psykisk sygdom	11
Migration og flygtningekrise	15
Andre tendenser.....	21
Litteratur.....	22

Fem tendenser

At beskrive et helt årtis litterære liv, er selvfølgelig en umulig opgave i en artikel, da der jo er udkommet hundredvis af bøger, der hver adskiller sig fra hinanden, og som ikke kan sættes på en formel. Alligevel vil jeg i det følgende gøre et forsøg på at fremhæve en række tendenser, der har været dominerende i dansk litteratur fra 2010-20.

Det drejer sig om følgende fem tendenser: 1) Økokritik, 2) Grimme følelser, 3) Fysisk sygdom, 4) Psykisk sygdom og 5) Migration og flygtningekrise. Metodisk har jeg valgt at beskrive et par enkelte værker inden for hver kategori grundigt for derefter at nævne en række andre og lignende værker, som læseren så selv kan kaste sig ud i.

Økokritik

Økokritisk litteratur omhandler i videste forstand forholdet mellem menneske og natur. Dette fænomen er naturligvis ikke nyt, da man f.eks. i 1970’erne så en stor interesse for forurening, der

gav sig udtryk i en miljødigtning af forfattere som Thorkild Bjørnvig, Inger Christensen og Vagn Lundbye. Til forskel fra den ældre økologiske litteratur, der ofte rummer en del optimisme og idealisme og drømmer om en harmonisk samspil mellem natur og menneske, hvis blot en række af tidens dårlige sider fjernes, så er 2010'ernes økokritiske litteratur gennemgribende pessimistisk, nihilistisk og globalt orienteret. Man betragter mennesket som en skabning på lige fod med andre levende organismer med hensyn til, at mennesket ikke kan undslippe dens globale klimakrise og andre nedbrydende vilkår. Der er ingen mening, helhed og sammenhæng, men kun tilfældige forbindelser på tværs af tid og rum. Og mennesket er selv en del af klimakriseproblemet og må se det i øjnene.

Theis Ørntofts *Digte* (2014) og romanen *Solar* (2018) er eksempler på værker, der tematiserer klimakrisen. Alle utopier om at undgå i de globale ødelæggelser og at opnå sociale omvæltninger er opgivet Ørntofts nihilistiske¹ optik, hvor en sarkastisk-illusionsløs formulering lyder:

Lad os sætte os her i skumringen og vente på
at revolutionen griber os.

Lad os sætte os ned med kviksølv i lungerne
og flyforbindelser i hud og hår
og læse breaking news.

Vi ser i digtet alliancen mellem på denne ene side den symbolistiske adventsholdning² ("Lad os sætte os her i skumringen og vente") og på den anden side en marxistisk frigørelsesforestilling ("revolutionen"), og sammensætningen er selvfølgelig absurd, idet revolutionen jo netop kræver et aktivt og handlende subjekt og ikke et indolent³ ditto, der venter på at blive grebet af noget. Det

---

¹ Nihilisme er en verdensanskuelse, der benægter eksistensen af objektive etiske normer og værdier – og som følge heraf kan alt opfattes som tilladt. Begrebet bruges også bredere om en pessimistisk livsholdning som følge af den enkeltes oplevelse af at være placeret i en uoverskuelig og absurd verden.

² Begrebet 'adventsholdning' brugtes bl.a. i kristen kontekst om den opfattelse, at livet er en venten på noget nyt, på Jesus' genkomst. Og nogle mener, at adventsholdningen var en bærende tankefigur hos dele af Heretica-bevægelsens kunstnerkreds i perioden ca. 1945-1955: Ligesom man må vente på, at et frø spirer og bliver til korn, må man vente på den forvandling, der vil forløse mennesket, som befinder i en kulturel krise efter 2. Verdenskrigs rædsler.

³ Indolent kan bl.a. betyde doven, slap, dvask, lad eller apatisk.

efterfølgende parallelle udsagn om passivt at lade sig forurene og subsumere⁴ af medierne er tilsvarende en total underminering⁵ af ethvert opbyggeligt synspunkt.

Blandt andre økokritiske prosaværker, der også ofte benævnes cli-fi (climate fiction). kan man nævne Charlotte Weitzes *Den afskyelige* (2013), Ursula Scavenius' *Fjer* (2015), Dennis Gade Kofods *Nancy* (2016), Pablo Llambías' *Zombierådhus* (2019) og Jonas Eikas *Efter solen* (2018), Vi finder tilsvarende en udbredt økopoesi i det seneste årti med betydelige værker af Lars Skinnebach, Rasmus Nikolajsen, Nanna Storr-Hansen, Victor Boy Lindholm, Christian Yde Frostholt og Liv Sejrbo Lidegaard.

”Grimme følelser”

Hos såvel Kierkegaard i *Begrebet Angest* (1845) og Freud i *Kulturens byrde* (1920) finder man beskrivelser af tilstande med forpinthed, uforløsthed og utilpassethed. Et andet markant eksempel er K.E. Løgstrups skelnen mellem suveræne og kredsene livsytringer, som det kommer til udtryk i bl.a. *Opgør med Kierkegaard* (1968). Hvor de suveræne livsytringer, som anses for før-kulturelle og fundamentalt eksistentielle og danner en positiv klangbund for de etiske normer i menneskelige fællesskaber, som omfatter bl.a. kærlighed, håb, barmhjertighed og medfølelse, så er de kredsene livsytringer – som Kierkegaards angst – karakteristiske ved, at subjektet er indelukket i sin egen tankeverden, hvor en bestemt følelse kværner rundt i bevidstheden og beslaglægger den. Det drejer sig om fænomener som misundelse, jalousi, had og hævngræde.

Den amerikanske kultursociolog Sianne Ngai skrev en indflydelsesrig bog ved navn *Ugly Feelings* (2005), hvor hun sætter spot på en række ”grimme følelser”, der har store lighedstræk med Løgstrups kredsene livsytringer. *Ugly Feelings*' ”grimme” følelser er dem, som vi skjuler og anser for uværdige, smålige, barnlige eller gemene, og som står i modsætning til en række ”smukke og ædle følelser”. De ”grimme følelser” er kort og godt følelser, der forbliver uforløste, fordi de sjældent kan udtrykkes klart og direkte som længsel, vrede eller begær. De har ingen plads i hverken kunsten eller det offentlige rum. Det drejer sig hos Ngai - igen parallelt til Løgstrup – om mindreværdige følelser som jalousi, misundelse, irritation, paranoia og skam.

---

⁴ Subsumere kan betyde underordne eller indordne sig.

⁵ Underminering betyder undergravning af eller svækkelse.

Vender vi os mod dansk lyrik og prosa fra 2010'erne, er fokuset på ”grimme følelser” udbredt. Et eksempel på dette er Daniel Dalgaards *Spejlkamel* (2013), hvor en tekst lyder:

jeg lægger glad og gerne
ansigtet i neutrale folder
og siger
med en myndig stemme
noget generelt om Den Guddommelige Komædie, hvis – hvis
jeg fx véd at ingen der er til stede
har læst den, men at man har tillid til mig. Siger et eller andet pis.
Inferno er nok den mest interessante del for en moderne læser.
Bare – ikke mere end det. Det lille provinshænder har talt!
Inferno er nok den mest interessante del for en moderne læser!

Teksten ligner på ingen måde et traditionelt centrallyrisk digt, for der er ikke noget alment eller universelt over det digteriske subjekt, som fremtræder som en ung pseudointellektuel, der er forstilt, krukke og fyldt med mindreværds-komplekser. På interaktionslyrisk⁶ vis er digtets brændstof ikke et isoleret jags visioner og særsprog, men en konkret samtale med omverdenen, hvor en replik gentages for at fremhæve dens konnotationer af dumsmart snobbethed: ”Inferno er nok den mest interessante del for en moderne læser.” Karakteristisk for Dalgaards digte er det, at de er lange og stritter i alle retninger, og at den lange form er motiveret af de komplekse følelser, som fremstilles i teksten. De drejer sig, som man ser, på ingen måde om officielle og ”ædle” følelser som kærlighed, begær, stolthed og aggression, men om et morads af ”grimme” følelser, af hvilke de mest tydelige er mindreværd, forstillelse, paranoia, irritation og selvhad.

---

⁶ Hvor digterjeget er det centrale i centrallyrik, er det samspillet (interaktionen) mellem forskellige forhold, der karakteriserer den såkaldte **interaktionslyrik**. Det kan være et samspil, der opstår, fordi digterjeget henvender sig/taler direkte til læseren eller lytteren, eller inviterer læseren til at skrive med på digterens tekst. Det kan være samspil mellem forskellige ’stemmer’ i digtet, fx ved at der indgår citater fra forskellige tekster, ved at digteren imiterer eller bearbejder stof fra andre(s) tekster, ved at digtet er en blanding af forskellige typer af sprogbrug, som normalt ikke hører til i samme tekst, ved at digtet er en slags hybriddigt, hvor genrer blandes (prosasprog, lyrisk sprog og replikker i samme digt eller træk kendt fra romantiske, symbolistiske og socialrealistiske tekst i samme tekst) eller en multimodal tekst, der mikser forskellige modaliteter (skrift, lyd, musik, billeder mv.) o.l.

Vi hører andre steder i værket om det meningsløse og mislykkede erotiske møde: ”Hun kravler hen, sætter / sig overskrævs på mig, / mens jeg ligger på ryggen, helt død. Reagerer ikke, / følte mig som en dreng der straffer sin mor med tavshed.” Vi får beskrivelser af, hvordan en oplevelse af altings meningsløshed giver ekko i jegets bevidsthed årtier efter: ”sidde og græde vildt / mens læreren og de andre børn synger fødselsdagssang for mig / fordi en pige fra første havde sagt at politiet ville tage min nye cykel”. Vi læser om jegets skam, efter at han afsløres, mens han som teenager sidder ”helt stille og liderlig” og ser porno på tv1000, og om jegets forkrampede attitude og manglende evne til som voksen at falde ind i en samtale. Alt sammen i tekster, der udfolder sig i lange associative forløb, der forsøger at indkredse det kaos af ”grimme følelser”, som jeget oplever.

Et andet værk, der koncentrerer sig om følelser, der normalt betragtes som mindreværdige, er Christina Hagens *White Girl* (2012). Bogen har hentet inspiration fra en række postkort, som forfatteren har modtaget fra forskellige personer, der beretter om deres værste ferieoplevelser. Nogle af disse postkort er optrykt på omslagets inderside, mens titel og forfatternavn er skrevet med snasket blyant på forsiden, således at der i *White Girl* er satset på et multimodalt udtryk, hvor det grimme og sjuskede grafiske design korresponderer med værkets idiosynkratiske⁷, rablende og uskønne stil. Den poetiske stemme er hos Hagen yderst aparte, idet vi her, som titlen angiver, møder en eller flere ”White Girls”, der rejser rundt i verden og lader deres idiosynkratiske vredesudbrud gå ud over de forhåndenværende omgivelser. Bogen består af 34 racistiske, aggressive, intolerante, hysteriske og imperialistiske monologer, der tager udgangspunkt i forskellige turistlokaliteter i Sydøstasien, Afrika, Europa, USA og Latinamerika. Man møder i teksterne en parodisk brug af en rablende og afmægtig indvandrerdiktion, der er yderst effektiv:

Du fremmed menneske, der tro, du har den god temperatur, jeg sige dig ting! Du lave sjov bevægelse som den lille kylling, der fryse og spørge "om der ikke rigtig kold i den land, jeg komme fra?! ", jeg komme fra?" "Uh, der ikke rigtig kold?" du spørge? Det virke så kolde og alle folk fra din land gå med stor frakke. Jeg fortælle dig noget, din fucked up Dario. Vi faktisk den fire årstider har, og den årstid i den sind afspejles. Ja, du liv og glade dage hver dag året rundt, og hvad du tror, den gør ved din hjerne? Hvid menneske, nuanceret menneske. Vi tænke med den hjerne - vi græde, vi le, vi

---

⁷ Idiosynkroni er en persons kategoriske – og ofte ikke specielt velbegrundede - modvilje mod et eller andet, fx mod en bestemt person, eller bestemte ’typer’ af personer, mod en ting, en bestemt handling eller bestemte sproglige udtryk mv.

tænke efter og ikke bare danse på den bord og ligeglads med den børn i den rendesten du er. Du fucking lære, at liv har den lektie, og man ikke den lektie lære, man bagud komme, og man den ligning om liv ikke kan løse, når man gammel blive og sidde i rullestol - når du den samba ikke længere kan høre, når du den whisky i den flaske ikke mere har.

Det atypiske poetiske subjekt er en rå, afstumpet og aggressiv pige, der overfalder verden verbalt. Hagen har således konstrueret en ”grim” talesprogsdiktning med omvendt ordstilling, brug af ”den” som bestemt artikel, fejl i substantivernes køn og verber i infinitiv. Det gebrokkne og ubehjælpelige sprog kan opfattes som et symbolsk udtryk for den usikkerhed og magtesløshed, som personerne føler i forhold til de fremmede kulturer.

I Hagens bog kan den ynkelige hvide piges monologer læses som et korrektiv⁸ til den politisk korrekte synsvinkel, som man finder i rejselitteratur, hvor fortælleren er en storsindet, indsigtfuld, empatisk, solidarisk og socialt bevidst mandlig aktør, som man ser det hos Troels Kløvedal, Ib Michael, Jacob Holdt eller Mikkel Beha, når de konfronteres med fremmede kulturer. Hagens lyrik indfanger kort og godt stemmer, som aldrig har været indlemmet i og er fundet værdige til at optræde i litteraturens verden, og hendes tekster synes at adressere den repressive tolerance⁹ og konfliktskyheden i en nutidig konsensuskultur¹⁰.

Artikulationen af de ”grimme”, pinlige og officielt set uaccepterede følelser som raseri, mindreværd, jalousi, forstillelse, paranoia, irritation og selvhad er ligesom hos Dalgaard og Hagen et hovedanliggende i mange andre hovedværker i 2010’ernes litteratur, af hvilke man kunne nævne værker af prosaværker af Niels Frank, Vita Andersen, Helle Helle og Bjørn Rasmussen og lyriske værker af Pablo Llambías, Ursula Andkjær Olsen, Mette Moestrup, Martin Glaz Serup og Lars Skinnebach.

---

⁸ Korrektiv betyder rettelse eller berigtigelse.

⁹ Repressiv tolerance er en form for politisk undertrykkelse, der bl.a. er kendetegnet ved, at tolerancen kun gælder bestemte befolkningsgrupper, mens andre befolkningsgrupper undertrykkes.

¹⁰ Et karakteristisk træk ved konsensuskultur i et samfund eller i et socialt fællesskab er, at man forsøger at undgå konflikter ved at skynde sig at indgå kompromisser i stedet for at diskutere modsatrettede synspunkters validitet og sandhedsværdi eller ved at nøjes med at tale om problematikker og udtrykke synspunkter, der opfattes som politisk korrekte, dvs. acceptable, af ledende meningsdannere i samfundet eller fællesskabet.

Fysisk sygdom

I dansk litteratur før 2010'erne støder man stor set kun på skikkelser og fortællere med en "ideel" krop uden særlige kendetegn eller fysiske defekter eller sygdomme. Der er imidlertid i de seneste år kommet en markant række værker, hvis emne netop er et subjekt, der lider af handicap eller sygdomme. Man har tilsvarende udviklet forskningsfeltet *disability studies*. Nora Simonhjell har rammende i *Krøplingkroppar (2009)* (Krøblingekroppe) skildret dette forskningsområde på følgende måde:

Inden for handicapstudier er et af hovedmålene at problematisere stereotype forestillinger om kroppens fysiologiske aspekter. Gennem dette forsøger teoretikere at fremhæve handicappede kropes særlige unikke og positive egenskaber. Dette er et politisk projekt, da handicappede ofte har været udsat for diskrimination, omgivet af chikane og endda forfølgelse. En handicappet krop repræsenterer en modstand mod ideen om kroppen som en harmonisk og holistisk størrelse.

I dansk samtidslitteratur finder man i relation til *disability*-problematikken Caspar Eric's *Nike* (2015), der handler om at leve med sygdommen cerebral parese eller spastisk lammelse. Bogen er et langdigt på 88 sider, hvor man oplever en bred vifte af stemninger, og Eric skifter konstant mellem forskellige optikker og stilarter. I en række passager, hvor en ætsende social kritik er tydelig, går der tæt på oplevelsen af at føle sig mindreværdig og stigmatiseret som handicappet:

i American Apparel på
Washington Avenue
kunne ekspedienterne virke
utrygge over hvorvidt jeg
nu planlagde
at halte rundt
i det offentlige rum
med Cerebral Parese
i lige præcis deres kollektion
som om den uperfekte krop

kunne smitte af på
deres image og status
men det gør kroppen
nok aldrig
desværre

Oplevelsen af at føle sig forkert i sociale relationer beskrives ligeledes i intimsfæren, fra hvilken man får følgende skildring, Som i ovenstående digt oplever man, hvordan følelser af afmagt, ensomhed og uforløsthed søges udtrykt gennem de konstante skift i tonefald fra inderlighed til sarkastisk vrængen og perspektivskift fra hudløs sansning til ironisk intellektuel distance:

du er en person
der har haft
handicapsex
haha
da du kærtegnede
mit ben det invalide
lille spasserben
på en kærlig måde
men også lidt på
en vurderende måde
måske mest fordi jeg
har vænnet mig til at føle
jeg konstant bliver betragtet
på en vurderende måde
som om folk lige skal tjekke
om det virkelig kan passe
at jeg er inviteret
til den samme fest

Afvigelsen i forhold det normale poetiske subjekt med dets acceptable følelser som kærlighed, aggression og længsel kan dog også skyldes, at vi har at gøre med en digtsamling, hvor subjektet er

ramt af akut, alvorlig sygdom. Noget sådan opleves i Klaus Lynggaards *Personfølsomme oplysninger* (2016), hvor bogen er blevet til under ekstreme, personlige omstændigheder, idet Lynggaard har været indlagt med lungecancer og har fået fjernet den ene lunge. Under sit hospitalsophold har han så skrevet de ca. hundrede tekster, som værket består af, på sin iPhone. Det drejer sig ikke som hos Eric om langdigte, men absolut heller ikke om vanlige afrundede, centrallyriske tekster. Tværtimod har teksterne noget notatagtigt over sig, der ofte gør det umuligt at bestemme, hvornår den ene tekst afløses af den næste.

Titlen *Personfølsomme oplysninger* dækker i bureaukratsproget oplysninger om den enkelte borger, som offentlige og private myndigheder ikke må offentliggøre uden personens samtykke. Det kan dreje sig om helbredsforhold, straffeattest, etnisk baggrund, politisk og religiøs overbevisning, seksuelle forhold og sociale problemer. Men man kan rolig sige, at Lynggaard får givet det administrative udtryk en ny betydning, for man skal lede længe efter mere personlige og følsomme oplysninger, end dem man finder i dette værk.

Lynggaards bog rummer en enorm vifte af forskellige teksttyper, stilarter, tonefald, synsvinkler, ”personfølsomme oplysninger” og ”ugly feelings”. Dette udtrykker sig ikke blot ved skift fra realistisk, nøgtern omverdensregistrering til hallucinerede paranoia som følge af kemoterapi og anden medicinindtagelse, men også i de voldsomme humørsvingninger fra den galgenhumoristiske og kyniske over det hudløst sårbare til oplevelser af selvhad, kraftesløshed, dødsangst og depression.

En række tekster anlægger fx en sarkastisk optik på sygehuspersonalets manglende empati som i den følgende formulering: ”Vi har fundet en tumor i din højre lunge,” siger lægen glad. ”En ordentlig én. Hvad siger du så?”. Mere udfoldet, men ikke mindre effektivt er den følgende dialogiske tekst om følelsen af at være hjælpeløs og prisgivet i et anonymt og ignorant sundhedssystem:

Hvordan går det? spørger lægen.

Tja, svarer jeg, jeg har cancer.

Godt, godt, siger lægen. Nogle spørgsmål?

Vil min død blive som min mors? spørger jeg. En stråded.

Hvad mener du?
Ja, langtrukken, smertefuld, uværdig?
Yksi, kaksi, kolme, smiler lægen. Sporenstregs fondue.
Achtung mega nam nam. Og dikkedik! Capice?
Jeg forstår, siger jeg, mens sukkervandet løber ud af mine
ører. Men gør du? Fortsætter jeg selvmorderisk.
Ugh unga bunga, nikker lægen og fortsætter: Besservisser
banana split. Øko pasta bim bam, bolo rolo vergessen
slivovtiz!
Okay, siger jeg så. Tak for din tid.

I andre af digtene befinder jeget sig i de vilde mareridtsscenarier som i en række digte om oplevelsen af at få kemoterapi med deres blanding af rå realisme og rædselsfulde hallucinationer:

Kemoguden lægger sin kolde hånd på dig
Kemoguden er klam
Sultkvalme, kvalmesult
Hjælpeløse hvide plasmaklump
Et stumt 'hvorfor' hvislende som napalm i årerne.
Ingen styrke, ingen stolthed.
Et stykke skrald efterladt på en vej.

I den abrupte notatagtige form, som værket har, er det desuden bemærkelsesværdigt, hvordan der hele tiden skiftes gear og mobiliseres nye sproglige registre, som man ser det i de følgende tre tekster. I den første tekst møder man en traditionel modernistisk position, hvor man med et par elegante billeder udtrykker sig om en kunstnerisk produktionskrise: "Inspirationen fragtes bort i helikopter, / mens du forsøger at kæmpe dig fri af mudderet i den / endeløse slugt mellem vision og virkelighed." Dernæst følger der en hudløs og tænderskærende bekendelsestekst: "Står og græder på kræftcentrets toilet – selv her blandt / lidelsesfæller skammer jeg mig over min bundløse angst." Endelig træffer man en rablende, fandenivoldsk remse af den type, som bl.a. Dan Turèll, Peter Laugesen og Morti Vizki har fejret poetiske triumfer med: "Nikotin! Nikotin! / Dumme svin /

Plejede at ryge fyrre / Det kunne ikke blive større / Så tog de min højre lunge / Og nu er festen forbi”.

Klaus Lynggaards *Personfølsomme oplysninger* behandler ligesom Caspar Eric's *Nike* emotionelle og affektive tilstande som er pinefulde og uforløste og ”grimme”, og der behandles i høj grad et tabu i disse værker, da man ikke i tilsvarende grad har set fysisk sygdom tematiseret før i dansk litteratur. Blandt andre forfattere fra 2010'erne, der har skrevet værker, hvis omdrejningspunkt er fysisk sygdom, kan man fremhæve Hans Otto Jørgensen, Jens Blendstrup, Helle Helle og Maria Gerhardt.

Psykisk sygdom

Et andet dominerende træk ved det seneste tiårs litteratur er et stort fokus på psykisk sygdom. For nogle årtier siden undersøgte en række forskningsværker som Rosenbaum og Sonnes ”*Det er et bånd der taler*”. *Analysen af sprog og krop i psykosen* (1979) og Niels Egebaks *Galskabens metode* (1988) sammenhænge mellem psykotisk sprog og poesi. En konklusion var, at der var oplagte lighedspunkter mellem de to diskurser. I begge tilfælde bliver grænsen mellem en ydre og en indre verden udvisket, normale kommunikationsstrukturer sat ud af kraft, dagligdagens logikker nedbrudt og normalsyntaksen obstrueret. Der blev dog også peget på forskelle, idet man fremhævede, at det poetiske sprog opererer med en særlig kunstnerisk forestilling om helheder og raffinerede korrespondancer mellem betydningselementer, mens der i det psykotiske sprog er tale om en privat, kaotisk og for andre utilgængelig forestillingsverden. I et af samtidslyrikkens mest berømmede værker Bjørn Rasmussens *Ming* (2015) møder man i sandhed en privat og esoterisk, psykotisk orden, men samtidig er digterens stil så hårdtslående og særpræget og hans udsagn så husløst ærligt og gribende, at bogen på ingen måde har et hermetisk¹¹ præg, og at ovennævnte skelnen mellem psykotisk og poetisk sprog ikke rigtig giver mening.

Ming handler om et privat jeks forhold til psykisk sygdom, indtagelse af medicin, stoffer og seksualitet. Vi følger i bogen et jeg ved navn Bjørn, der lever i et kærlighedsforhold til en anden mand, og som udvikler en psykose, hvor den ydre og indre verden samt fortid og nutid glider sammen. Et hovedsymptom på denne tilstand er en stemme i jegets hoved, der repræsenterer den

---

¹¹ Hermetisk kan betyde lukket; utilgængelig; svær at forstå eller hemmelig.

afdøde far, Ming, og jeget tilbringer en del tid med at køre i taxi fra det kolonihavehus, hvor han lever med sin mand, og hen til sin tidligere, nu tomme lejlighed, hvor han ligger på gulvet og ryger hash og fantaserer om og taler med sin far. Under forløbet får jeget en del antipsykotisk medicin, som han dog jævnligt smider væk, og det ender med en indlæggelse på Psykiatrisk Hospital i Risskov. Afslutningsvis hører vi, at jeget efter sin indlæggelse skal giftes. Man nærer dog ikke meget tro på nogen happy end i dette dystre værk, hvor kun én ting lyser op, nemlig jeget eminente evne til at formulere sig om sin egen situation.

Ming kan læses som et sekventielt langdigt, idet alle enkeltteksterne hænger sammen i et kronologisk forløb. Markant er de eksplosive potentialer af ”ugly feelings”, hvor jeget i koncentrerede, sproglige excesser¹² beretter om den tilstand af desillusion, tomhed, undergangsfantasi, hæslighedsdyrkelse, selvhad, hypokondri, dødsangst og mareridt om incestuøse overgreb, som han befinder sig i:

det er længe siden jeg var vinterbader
lykli
det er min skamhud der taler nu
det er min voldtægtsmand in spe
der fik mig til at holde op med at skrive dagbog
nu er jeg så begyndt igen
jeg tror jeg har en tumor
det er ok at begræde barndommen lille patient
det er ok at være udstoppet
nu kommer endelig far
helt blank og færdig
helt emmentaleret til.

Det tilbagevendende motiv er som nævnt ”far”, der kan indtage en myriade af forskellige skikkelser, og hvis stemme der kun bliver slukket for ved medicinering: ”jeg tager tre slags medicin / abilify seroquel citalopram / bivirkningerne dræner mig / jeg er en sort ko / dumme dyrebare drøvtygger / hvem kommer og slagter mig / med en fjerkræsaks / jeg er fed og træt far”. Digtsamlingens forestillingsverden er udspændt mellem på den ene side de psykotiske fantasier:

---

¹² Sproglige excesser betyder sproglige afvigelser, overskridelser, overdrivelser eller udskejelser.

”Angst / april / far danser heftigt i nat / mægtig i rød postdraget.” Eller: ”jeg må vaske far af mig / han er mudder / hans ansigt kollapser / kindtænderne løsner sig”. På den anden side har vi beskrivelserne af tilstanden, hvor den antipsykotiske medicin virker, og hvor jeget får sin virkelighedskontakt tilbage:

Far er ikke til at få fat på i dag
jeg er bange for at det er seroquellen der slukker for ham
jeg ligger på gulvet i lejligheden
og kigger på en stikkontaktud.

Eller: ”åh lille far / alle de farver jeg omgiver mig med / hvorfor er jeg så grå indeni / kalket til”.

Ming er et dybt smertefuldt og stilistisk originalt værk om psykisk sygdom.

Mikael Josephsens *Knæk* (2016) er som Bjørn Rasmussens et lyrisk værk, der skånselsløst blotlægger, hvordan det føles at være ved den yderste rand. Subjektet er psykisk sygt, abstinensforpint, angst, forladt og fyldt med skam og selvforagt. *Knæk* tager på enhver måde prisen, som det værk i samtidspoesien, der beretter om den mest kriseramte situation. Titlen *Knæk* alluderer¹³ således ikke kun til den såkaldte knækprosaform, men også at vi møder en person, der i ekstrem grad er blevet knækket. I et digt opsummerer Josephsen parallelt til Lynggaard sin situation som prisgivet et umenneskeligt diagnosesystem med følgende lakoniske salve:

Så mange diagnoser
det har jeg ikke set før
det er jo en hel buket
men det er jo gennem et helt liv
personlighedsforstyrret alkoholiker
hashmisbruger
bipolar
grænsepsykotisk
pseudopsykopat

---

¹³ Alludere kan betyde referere eller hentyde til, spille på, indirekte gøre opmærksom på eller pege på.

angstpatient
pstd
egentlig er jeg bare bange
for at dø af kræft
som min mor
overlægen drejer på sin vielsesring
så slår han en finger rytmisk på
bordpladen
nej, det er sgu imponerende.

Josephsens beskriver sansninger og replikker i en tekstlig strøm, der i sandhed viser den forpinte situation, som det lyriske jeg befinder sig i. Vi går helt tæt på oplevelsen af alkoholiske abstinenser på en måde, der næppe findes stærkere og mere illusionsløst i dansk litteratur: ”endelig en finger der gnider på ballen, stikket / det strammer, det løsner / det er som at hulke efter lang tids sorg / som at finde Gud / i tomheden / som når politiet hentede min far og / burede ham inde”. Og man hører om alkohol- og stofafhængighed, hvor lydene er ”barberblade”.

Blandt de tænderskærende og uhyggelige beskrivelser i *Knæk* har man også de psykotisk-paranoide fantasier, som bemægtiger sig jeget, hvor sygeplejersken Lonnie på den psykiatriske afdeling indgår på følgende måde:

Det er nøje planlagt
Lonnie vil slå mig ihjel
det har været planlagt længe
det er i samråd
med min eks og ungerne
hørte dem udmærket
hviske
politiet er underrettet
det er fra højeste sted
Gud har talt.

I bogen redegøres der også for, hvordan digterjegets familie som helhed har en psykiatrisk misbrugshistorie. En hoveddaktør er søsteren, om hvem vi hører: ”Min søster ligger ovre på P1 / hun har fået strøm / gennem sig / fordi hun satte ild til afdelingen / vi må ikke besøge hinanden / tegneseriefigurer er efter hende / de træder ud af bladet.” Endelig skildrer jeget sin egen hypokondriske paranoia, der koncentrerer sig om et virvar af kræftfantasier: ”modermærket / jeg tænker igen og igen at det er vokset / malignt melanom / det uhyggelige ord snor / sig om min hjerne / hugger i den som en slange”.

I alt oplever vi i Mikael Josephsens *Knæk* ligesom i Rasmussens *Ming*, at der sættes ord på en række smertefulde oplevelser af psykiske lidelser og det psykiatriske system på en måde, som det sjældent er gjort før i dansk litteratur. Af talrige andre værker fra 2010’erne, der beskæftiger sig med psykisk sygdom, kan man nævne romaner og digte af Asta Olivia Nordentoft, Cecilie Lind, Kirsten Thorup, Josephine Graakjær Nielsen, Anne Lise Marstrand-Jørgensen, Karen Fastrup, Amalie Smith, Olga Ravn, Yahya Hassan og Pablo Llambías.

Migration og flygtningekrise

Når vi taler om migrationslitteratur, har vi at gøre med et meget omfattende fænomen. I ”Hvad er migrationslitteratur?” (2012) påpeger Søren Frank, at mens betegnelsen migrantlitteratur mere snævert sigter til værker skrevet af migranter, er migrationslitteratur en bredere betegnelse, som refererer til en transnational litteratur, der er skrevet ikke alene af migranter, men også af ikke-migranter. For migrationslitteraturen har Søren Frank påpeget en række gennemgående træk, der kendetegner såvel indhold som form i denne litteratur. Indholdsmæssigt drejer det sig om ”genforhandlinger af personlige, kulturelle og nationale identiteter” og om at ”kontrastere de monokulturelle billeder af nationen og dens befolkning med kosmopolitiske, mudrede billeder”. Formelt og sprogligt er der tale om en migratorisk og hvileløs form med ”vagabonderende perspektiver”, ”stemmens fremmedhed” og ”lingvistisk urenhed”. (Frank 2012, 7f).

Et vigtigt værk i dansk migrationslitteratur fra 2010’erne er Lone Aburas’ *Det er et jeg der taler* (2007). Det er yderst vanskeligt at sætte en genrebetegnelse på Aburas’ bog. Vi møder i værket på

ingen måde et kontemplativt¹⁴ eller stemningsdvælende, traditionelt poetisk subjekt, men en politisk rebel i højeste gear. Bogen består af en 20 sider lang associativ strøm, hvor et jeg udlader sin vrede over stigmatiseringen og racismen i det danske samfund. Der er en tydelig parallel til en række andre migrationslitterære værker, hvor forfattere med familiemæssige rødder uden for Danmark udtrykker deres frustrationer over og problemer med det danske samfund:

Jeg hader de sydstatsagtige måder gymnasieklasser lidt uden for Aarhus bliver inddelt på. Jeg hader den moderne apartheidløsning. Jeg hader ideen om, at danske elever ikke længere skal *føle sig klemt*, at de frit skal kunne udleve deres udsvævende ungdomsliv med bræk og udpumpning *uden at komme i mindretal*. Jeg hader at føle mig så dum, og alle de metoder, der bliver taget i brug.

Man bemærker den særlige teknik, hvor der overalt i værket er passager med kursiv, der henfører til mediernes omtale af racemæssige problemstillinger. Når citaterne fra medierne installeres i sproget og videreformidles af fortælleren, skabes der en effektiv ironi og sarkasme, som vi fornemmer det i udtrykkene ”*føle sig klemt*” og ”*uden at komme i mindretal*”, hvor den danske selvfede og hykleriske åh-hvor-er-vi-forstående-og-tolerante-holdning udstilles. Hertil kan man i en længere passage som den følgende iagttagelse ophobningen af mediale diskurser¹⁵, der hånes og travesteres¹⁶ i det rasende og idiosynkratiske¹⁷ langdigt med de konstante stil- og stemningsskift og den voldsomme sproglige energi:

Som når folk tror de er subversive og mod-strømmen-agtige og vil have lov til at sige *neger* og *negerkys* eller se *den lille negerdreng*. der står på hovedet af *en elefant* i noget wienerbronze, som jeg så for nylig i Antikduellen, for vi skal endelig ikke have svenske tilstande. Som om de tilstande overhovedet har eksisteret eller kommer til at findes. Når der bliver sat ild til modtagercentre for uledsagede flygtningebørn, skal det forstås *som en reaktion på, at den almindelige svensker ikke føler sig repræsenteret af*

---

¹⁴ Kontemplativt betyder her indadvendt; virkelighedsfjern.

¹⁵ Mediale diskurser er referencer til mediers behandling af sager eller til programmer i forskellige medier (jf. referencen til programmet Antikduellen i citatet fra Aburas' bog).

¹⁶ At travestere vil sige at fremstille et alvorligt emne i en latterlig ramme, at karikere, at parodiere.

¹⁷ Idiosynkrasi er en persons kategoriske – og ofte ikke specielt velbegrundede - modvilje mod et eller andet, fx mod en bestemt person, eller bestemte 'typer' af personer, mod en ting, en bestemt handling eller bestemte sproglige udtryk mv.

den politiske elite, og det derfor er godt at vi herhjemme, i modsætning til Sverige, har et parti som Dansk Folkeparti, så folk har en ventil, som i IRL betyder, at jeg og en masse andre må lægge krop til alt det had og pladder, fordi dealen i det regnestykke er, at så bliver folk ikke rigtige nazister, men mere bare ligesom Krarup, der er frihedskæmper sammen med Khader, der også vil sætte en stopper for flygtningestrømmen, selvom han, excuse me, selv var flygtning engang, og som taler om mørkemænd eller generelt bare bakker op om forslag, der skal sende flygtninge tilbage.

I teksten ser man, hvordan racismen viser sit ansigt i alle aspekter af medielandskabet i Danmark fra en TV-kunstquiz' krukke "mod-strømmen-agtige" kunsthistoriker, der "vil have lov til at sige neger" over et læserbrevsagtigt debatindlæg, hvis essens ifølge digtet er, at fremmedhad legaliseres, til Naser Khaders kampagne mod flygtninge og stigmatiserende, generaliserende omtale af muslimske prædikater¹⁸ som "mørkemænd". Vi har med andre ord i Aburas' tekst at gøre med en interaktionslyrik, der er utænkkelig uden den mediale kontekst, fra hvilken den opsuger og bruger citater som brændstof for sine sproglige eruptioner¹⁹.

Vil man forsøge at afkode langdigtets holdning, er det bemærkelsesværdigt, at jeget på ingen måde skåner sig selv i de rablende, rasende og idiosynkratiske stil, som teksten er formuleret i. Man finder selvreflekterende passager, der peger på, at ligegyldig hvor meget solidaritet med de undertrykte, protest og "agitprop", jeget vil fremføre, så lever hun stadig et trygt liv som privilegeret forfatter, der udgives på Gyldendal:

Der er noget perverteret ved at sidde her med sin MacBook Pro og tænke SÅ meget over *det poetiske overskud og eksperimenterne, at være et sansende jeg i omverdenen*, når jeg alligevel ikke kan gøre det politiske poetisk. Hvad ved jeg om at ligge i lastrummet på en varetransport, at gå ombord på en af *dødsbådene*, at få en håndfuld jord af sin mor, man ikke skal se igen?

---

¹⁸ Et prædikat er en betegnelse, et udtryk eller en egenskab, som man påhæfter nogen eller noget.

¹⁹ Eruption betyder her: pludseligt udbrud af følelser, lidenskab, idéer el.lign.

Samlende møder man i Aburas' værk et jeg, der blander stort og småt, privat og politisk, erindring og refleksion, lokalt og globalt, samfund og medier, hudløs smerte, sarkastisk vrængen og rablende idiosynkrasi, Leila Khaled, Søren Krarup, en nynazist fra ungdomsklubben, Zlatan Ibrahimovic, Tinder, Antikduellen, Klaus Høeck, skoleveninden AK, Emma Goldman, Gaza, Gyldendal, DBA, Black Women Writers, Eurowoman, Dansk Folkeparti, Caspar Eric og jegets far. Der opstår ikke nogen helhed i traditionel forstand ud af dette, men et værk, der med sin interaktionslyriske strategi og sit socialt-politiske engagement repræsenterer en ny orientering i dansk digtning.

Et andet værk, der i udpræget grad repræsenterer dansk migrationslitteratur, og har særligt fokus på flygtningekrisen er Peter-Clement Woetmanns *Bag bakkerne, kysten* (2017). Værket fremtræder ligesom Aburas' som en uafgrænselig tekstmasse og en stil med afsmitning fra og interaktion med mediale kontekster. Derudover inkarnerer bogen to tendenser i samtidens poesi, som også er tydelige hos Aburas. Det ene er brugen af en seriel form, idet værket er et langdigt over 30 sider, hvor de 4-5 afsnit på hver side alle begynder med den samme formulering, nemlig "Min krop er" eller "Min krop er ikke". Et sådant sprogligt system eller koncept kan anvendes til allehånde formål, og i de bedste tilfælde er der en effektiv interaktion mellem digterisk form og betydning. Det er tilfældet for *Bag bakkerne, kysten*.

Den anden tidstypiske tendens i Woetmanns bog er det politiske. I digtsamlingen udvikles og intensiveres en modsætning mellem de to formler, "Min krop er" og "Min krop er ikke". "Min krop er" omhandler udsagn om en tryk, konfliktsky, idylliseret, dansk identitet, og der vendes i værket talrige gange tilbage til en formel med tre vendinger, der lyder: "Min krop er blå øjne hvid hud / Min krop er korngule marker og den milde vind i træerne i en lysning i skoven / Min krop er bakkerne og bag bakkerne, kysten". Når den sidste formulering, som også har givet navn til bogen, slutter med "kysten", skyldes det, at vi her er ved en grænse, der ikke bare er geografisk, men også psykisk, social og politisk, idet der på den anden side af "kysten" eksisterer en humanitær katastrofe for de millioner af mennesker, der er på flugt fra deres hjemland.

Udviklingen i værket består i, at "Min krop er ikke"-udsagnene langsomt, men sikkert tiltager sig fokus og bliver mere og mere radikale. Ved midten af værket hører vi: "Min krop er ikke de blanke øjne i det mørke lastrum, fugtige hænder, bøjet nakke / Min krop er ikke krop skyllet i land ved Italiens kyst". Og ved slutningen af værket er den rædselsvækkende flygtningetilværelse rykket helt

tæt på med konkrete og dokumentariske beskrivelser: ”Min krop er ikke dreng fundet død ved landingshjulene i amerikansk fly / Min krop er ikke iransk mand fundet hængt med et lagen i et asylcenter i Würzburg”. Woetmann formår på denne vis at skabe en forbindelse mellem det personlige og det politiske. I denne retning ligner *Bag bakkerne, kysten* en række tekster af Danmarks gennem tiderne vigtigste og mest radikale politiske digter, nemlig Ivan Malinowski, der kunne skrive linjer som: ”I Sydafrika udvindes ti gram guld / af hver ton malm negerslaverne bryder / Hvor mange tons malm / har du på fingeren?”

Igennem hele værket gentages formlen for jegets identitet med dets blå øjne, hvide hud, korngule marker og milde vind i træerne, og effekten er naturligvis at understrege danskernes ignorante holdning og selvtilfredse uanfægtethed i forhold til verdens nød og katastrofer. I forløbet er forestillingen om bølgerne den kompositionelle motor. Når anaforen ”min krop” danner en uregelmæssig iterativ²⁰ struktur med verslinjer i forskellig længde, alluderes²¹ der til havets bølger, der nådesløst fortsætter deres bevægelse uanfægtet af enhver form for menneskelighed, som det i dansk litteratur arketypisk kendes fra J.P. Jacobsens ”Arabesk til en Haandtegning af Michelangelo”²² (1874). I Woetmanns bølgende langdigt bliver den idylliserende formel mere og mere pinagtig at læse, som den gentages igen og igen, jo flere forfærdelige detaljer, der dukker op, som vi mærker det ved digtets afslutning, hvor ophobningen af grusomme dokumentariske facts er overvældende:

Min krop er ikke 16-årig dreng kvalt i lastbil da
han gemte sig for grænsevagten.

Min krop er ikke 40-årig mand kastet overbord
af smuglere.

Min krop er blå øjne hvid hud.

Min krop er korngule marker og den milde vind
i træerne i en lysning i skoven.

---

²⁰ Iterativ betyder gentagelse.

²¹ Alludere kan betyde referere eller hentyde til, spille på, indirekte gøre opmærksom på eller pege på.

²² Læs J.P. Jacobsens digt på [kalliope.org](https://kalliope.org/da/text/jacobsenandrea11): <https://kalliope.org/da/text/jacobsenandrea11>.

Min krop er bakkerne og bag bakkerne, kysten.

Min krop er ikke Kidane, ikke hende der så sin mor og sin 11-årige søster dø i de sorte bølger.

Min krop er ikke Bernard Hukwa, fundet død drivende ned af Themsen.

Min krop er ikke Aain Hatungimana. Min krop er ikke den krop der begik selvmord i frygt for at blive udvist med sine to børn.

Min krop er ikke Samia Yusuf Omars krop.

Min krop er ikke Mohamed Asfaks krop, ikke Amdi Mostafas krop, ikke Toumani Samakes krop, ikke Riza Karadags krop.

Man bemærker de effektfulde forskydninger, der sker i teksten fra, at man i begyndelsen har transplanteret rene medieoverskrifter: ”16-årig dreng kvalt i lastbil da / han gemte sig for grænsevagten” og ”40-årig mand kastet overbord / af smuglere”, til at man, efter at den gentagne nationalromantiske svada (”Min krop er blå øjne hvid hud” etc.) er fyret af endnu engang, når frem til at sætte navne på ofrene. Mens vi i nyhedsoverskriften har en vis distance til begivenheder, der udspiller sig ude i den store verden, så får vi i de sidste strofer serveret beskrivelserne af de ulykkelige mennesker helt uden nyhedsfanfarens æstetiserende, stilistiske elegance, men udelukkende som sager om unikke individer med en umenneskelig skæbne: ”Min krop er ikke Kidane, ikke hende der så sin / mor og sin 11-årige søster dø i de sorte bølger.” I den efterfølgende ophobning af navne – ”Min krop er ikke Mohamed Asfaks krop, ikke / Amdi Mostafas krop, ikke Toumani Samakes / krop, ikke Riza Karadags krop” – nævnes hvert individ i en separat sætning for at udtrykke respekten for dette, som det også kendes fra ceremonier eller i det konceptuelle værk af

Paal Bjelke Andersen *Navnet* (2013), hvor 612 ofre i Irak-krigen nævnes én efter én i den liste, som udgør værket.

Bag bakkerne, kysten er et stykke slagkraftigt politisk digtning om flygtningekrisen. Det interaktionslyriske værk rummer ikke blot en kritik af en kynisk og selvtilstrækkelig europæisk immigrationspolitik, der koster talrige menneskeliv, men tillige af den enkelte dansker, der ikke formår at se ud over sine egne "blå øjne" og "hvid hud" og "kysten" "bag bakkerne."

Aburas og Woetmann er blot to eksempler på en yderst vital migrantlitteratur fra 2010'erne. Den omfatter bl.a. af prosaister Sara Omar, Sofie Jama, Ahmed Mamoud og Hassan Preisler og af lyrikere Maja Lee Langvad, Eva Tind. Shadi Angelina Bahzoghi og Alen Mešković.

Andre tendenser

De fem omtalte typer litteratur fra 2010'erne er naturligvis kun nogle af de tendenser, man finder i denne periode. En anden tydelig trend har været en stærk litterær interesse for **moderskabserfaringen**, som i tidligere litteratur har været meget lidt behandlet med Marie Bregendahls gamle roman *En Dødsnat* (1904) som et af de få eksempler. Oplevelsen af at føde og blive mor har været det centrale tema i romaner og digtsamlinger fra 2010'erne af Olga Ravn, Cecilie Lind og Hanne Højgaard Viemose.

Et tema, der var stået særdeles stærkt i de sidste års litteratur, er desuden **opgøret med forældre** i værker af Leonora Christina Skov, Maja Lucas, Mathilde Walter Clark, Hanne Vibeke Holst, Kaspar Kaum Bonnén og Jesper Stein.

I 2010'erne er en anden vigtig tendens den **fantasy-orienterede ungdomslitteratur**. Blandt de salgsmæssigt særdeles succesfulde forfattere inden for denne genre kan nævnes Lene Kaaberbøl, Kenneth Bøgh Andersen og Dennis Jürgensen.

Endelig er en af de mest solgte litterære genrer af alle i dansk litteratur i det sidste tiår **krimien**, der også inden for film med sin Nordic Noir-tradition er blevet verdensberømt. Vigtige forfattere er her

Jussi Adler-Olsen, Jesper Stein, Thomas Rydahl, Ane Riel, Sara Blædel, Elsebeth Egholm og Jens Henrik Jensen.

Og så er der naturligvis alle de forfattere, hvis værker ikke passer i de ovennævnte kasser som i tilfældene med nogle af de største danske forfattere gennem årtier som Søren Ulrik Thomsen, Henrik Nordbrandt, Jens Smærup Sørensen, Svend Åge Madsen, Ida Jessen, Iben Mondrup, Peter Laugesen, Klaus Høeck og Pia Tafdrup. Men hvis alt kunne sættes på formel og kategoriseres i kasser, ville der jo heller ikke være tale om en levende litteratur, hvis kendetegn netop er, at den hele tiden ansporer os til at tænke nyt og sætte spørgsmålstegn ved de faste modeller og begreber, vi opstiller for at forstå, hvordan virkeligheden hænger sammen.

Litteratur

- Aburas, Lone. 2017. *Det er et jeg der taler (Regnskabets time)*. Gyldendal
- Dalgaard, Daniel: *Spejlkamel*. 2015. København: Samleren.
- Eric, Caspar. 2015. *Nike*. København: Gyldendal.
- Frank, Søren: "Hvad er migrationslitteratur?" i *KRITIK 203*. 2012.
- Josephsen, Mikael. 1967. *Knæk*. København: Gyldendal.
- Hagen, Christina. 2012. *White Girl*. København: Gyldendal.
- Larsen, Peter Stein. 2018. *Lyriske linjer. Fem tendenser i nyere digtning*. Hellerup: Spring.
- Larsen, Peter Stein. 2015. *Poesiens ekspansion. Om nordisk samtidsdigtning*. Hellerup: Spring
- Lynggaard, Klaus. 2016. *Personfølsomme oplysninger*. København: Gyldendal.
- Ngai, Sianne. 2005. *Ugly Feelings*. Cambridge, MA: Harvard UP Rasmussen, Bjørn. 2015. *Ming*. København: Gyldendal.
- Simönhjell, Nora. 2009. *Krøplingkropper*. Doktorafhandling. Universitetet i Agder.
- Woetmann, Peter-Clement. 2017. *Bag bakkerne, kysten*. Forlaget Kronstork.
- Ørntoft, Theis. 2014. *Digte 2014*. København: Gyldendal.

En artikel af professor i nordisk litteratur ved Aalborg Universitet Peter Stein Larsen. Publiceret første gang på antologien.dk feb. 2021. © Forfatteren og Forlaget Dansksiden.dk.